

NU & DÅ

Historia, samhälle och samtid

Korruption är ett normaltillstånd i största delen av världen.

KORRUPTION

HÖG

0-9 10-19 20-29 30-39 40-49 50-59 60-69 70-79 80-89 90-100

LÅG

Ingen uppgift

Statsvetaren Bo Rothstein har undersökt mekanismerna bakom korruption i snart 20 år.

KÄLLA: TRANSPARENCY INTERNATIONAL

Korruptionen förstärker sig själv

STATSVETENSKAP | Korruption betraktas som ett av världens största problem – och det finns just nu inga tecken på en minskning. Men tack vare ökad kunskap om korruptionens mekanismer ökar nu möjligheterna att hitta en lösning.

De senaste sju åren har korruptionen minskat i bland annat Argentina och Senegal, medan den ökat i länder som Australien, Turkiet och Ungern. Det framgår av den globala rankning av upplevd korruption som organisationen

Transparency International gör varje år i 180 länder.

Bäst är Danmark, som får 88 poäng av 100 möjliga i den senaste rankningen. Sverige ligger på delad tredje plats med 85 poäng. Det finns inga demokratier som får

lägre än 50 poäng på TI:s index. Och väldigt få icke-demokratiska stater får över 50 poäng. Men sambandet är inte helt självklart, till exempel Singapore, som inte är så demokratiskt, ligger på delad tredjeplats tillsammans med bland annat Finland.

– Det ser ut som det brukar, säger Bo Rothstein, som är professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet, med korruption som ett av sina forskningsområden. Det står och stampar och blir inte bättre, trots nya policydokument och antikorrupsionsprogram och liknande från Världsbanken och andra organ.

Dessa program bygger på ett antagande som Bo Rothstein menar är felaktigt – att det skulle handla om en incitamentsstruktur, där fruktan för straff ska vara starkare än den girighet som kan utlösa korrupta beteenden.

– Effekten av detta är i princip obefintlig, säger han.

Varför då?

– För det första: Om korruption vore ett incitamentsproblem så hade vi löst det för länge sedan. Sådana problem kan vi hantera. För det andra: Om ett samhälle är svårt drabbat av korruption så

är sannolikheten att statsledningen ska vara okorrumpierad nästan lika med noll. Tänk dig Robert Mugabe, Jacob Zuma eller Vladimir Putin som korruptionsbekämpare ... Personer som Moder Teresa blir liksom inte statschefer i djupt korrumpierade länder.

Hur kommer vi då till rätta med korruptionen i världen?

– Mina kolleger och jag menar att man måste förstå detta utifrån teorier om kollektivt agerande. Vi utgår inte ifrån att människan är nyttomaximerande, utan att vi är reciproka varelser. Det betyder att vi agerar ömsesidigt. Det innebär att vi är beredda att göra det rätta – men bara om vi vet att nästan alla andra också gör det rätta, det vill säga undviker att ge eller ta mutor. Det är rätt meningslöst, och säkert ganska farligt, att vara den enda hederliga polisen i en mexikansk polisstyrka. Tänk dig att vara ensam om att källsortera i Stockholm. Du skulle nog ge upp efter ett tag. Detta resonemang om reciprocitet har mycket starkt stöd i experimentell forskning. Ytterst få människor är rena nyttomaximerare, *homo economicus*, och ytterst få är altruister. De flesta vill samarbeta. Men detta är villkorat. Vi samarbetar när vi vet att de flesta andra vill samarbeta med oss.

Vad betyder det för korruptionen?

– Det innebär att korruption är ett självförstärkande system. De flesta som bor i djupt korrupta samhällen är emot korruption – det är ingen inneboende egenskap att ge och ta mutor. Men om mutor är enda sättet att få medicin till dina sjuka barn så kommer du också att muta.

Hur ska man då ändra detta?

– Det krävs en stark medicin. Det räcker inte att du ändrar ditt beteende. Du måste framför allt veta att nästan alla andra i din situation ändrar sitt beteende. Det krävs en genomgripande förändring av det sociala kontraktet. Men vissa länder har trots allt gått igenom detta.

Kommer vi se förbättring under vår livstid?

– När jag började forska om detta för nästan 20 år sedan fanns det knappt några data eller forskningsresultat. Nu finns det ett stort intresse och en stor medvetenhet om problemet – som är enormt! I många länder uppfattas korruption som det allra största samhällsproblemet – långt värre än fattigdom, miljöproblem eller flyktingströmmar. Och vi forskare vet nu oerhört mycket mer om mekanismerna. Så visst finns det anledning till viss optimism. Men jag tror inte att jag under min livstid – jag är 65 år – kommer att se denna världskarta bli helt gul. **Av Henrik Höjer**

FOLKHÄLSA

Höga krav sätter sig på magen

Höga krav i arbetet under en längre tid kan leda till viktuppgång för kvinnor. Över hälften av kvinnorna i ett forskningsprojekt som upplevde detta ökade i vikt – i snitt 20 procent mer än andra kvinnor med lägre krav i arbetet. Sambandet gällde inte för män.

Forskarna tror att detta kan ha att göra med kombinationen med krav på att sköta hemmet, vilket kan göra att dessa kvinnor har mindre tid för träning och hälsa.

Även låg kontroll i jobbet har ett samband med ökad vikt, enligt de forskare i samhällsmedicin och folkhälsa vid Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet, som genomfört studien. Detta samband syntes för både män och kvinnor.

Studien har omfattat drygt 3 800 svenska kvinnor och män som vid tre tillfällen under 20 års tid har undersökts av forskare med avseende på kroppsvikt och arbetsliv. De har följts från antingen 30 till 50 års ålder, eller från 40 till 60 års ålder, och fått svara på frågor om bland annat arbetstempo, krav och kontroll i sitt arbete.

Utbildning, kost och andra livsstilsfaktorer förklarar inte viktförändringarna.

KÄLLA: INTERNATIONAL ARCHIVES OF OCCUPATIONAL AND ENVIRONMENTAL HEALTH

VÅR STÖRSTA ORO: KLIMATHOT, IS OCH CYBERATTACKER

I en opinionsstudie över vad man mest oroar sig för i 26 länder dominerar klimatfrågan, tätt följd av Islamiska staten och cyberattacker från andra länder. I Grekland ligger klimatfrågan allra högst (90 procent oroliga), medan man i Frankrike mest oroar sig för IS (87 procent).

I de flesta länder oroar sig kvinnor något mer än män för dessa saker, och i de flesta länder är äldre personer mer oroliga för IS än yngre.

KÄLLA: PEW RESEARCH CENTER

